

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
מרית רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 954

מסכת סנהדרין מ"ט - נ"ה ♦ נגעים י"ג, י"ב - י"ד, ב'

בס"ד, י"ב אלול תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ הרוקם בכד מכסה את ציור שם ה'
- ♦ נוסח מקוצר להפרשת תרומות ומעשרות
- ♦ הפרשת תרו"מ ממשקה תוסס

♦ אסור לנקוב את שם ה' במחט

- ♦ "הרצחת וגם ירשת" - בן שרצח את אביו, האם יורשו?
- ♦ האם יש חובה להכנע לגחמותיו של רוצח במקום להורגו
- ♦ כתיבת שם ה' על פרוכת של ארון קודש

דף מח/ב וראוי לירשו היה

"הרצחת וגם ירשת" - בן שרצח את אביו, האם יורשו?

הנביא מספר כי לאחר שאחאב מלך ישראל גרם לרציחתו של נבות, כדי להשתלט על כרמו, הוכיחו אליהו הנביא (מלכים א, כא/ט) "כה אמר ה' - הרצחת וגם ירשת?". לדעת רבי יהודה בסוגייתנו, אחאב היה בן דודו של נבות ונחשב כיוורשו הבלעדי, לאחר שהוא רצח גם את בניו של נבות! האמנם, "הרצחת וגם ירשת"? האם אכן רוצח אינו יורש את נכסי הנרצח כאשר הוא יורשו החוקי? שאלה זו נידונה בספרי הפוסקים.

הגאון רבי יהושע אהרנברג זצ"ל, אב"ד תל אביב, מציין בספרו שו"ת "דבר יהושע" (ח"א סי' ק), כי במשפטי אומות העולם מקובל לשלול מרוצח את ירושת הנרצח. אמנם, אין בכתובים, במשנה, בתלמוד או בספרי הקדמונים הנחיה מפורשת כיצד יש לנהוג במקרה מחריד כגון זה, אך ניסוח מעניין שבו בחר הרמב"ם לכתוב הלכה מסויימת, גרר מחלוקת בין הפוסקים אודות דעתו בנושא זה, ומעניין לגלות, כי מסקנות אחדים מהם מאותו רמב"ם הפוכות לחלוטין!

כתב הרמב"ם (הל' ממרים פ"ז הל' י"ד), "בן סורר ומורה הרי הוא ככל הרוגי בית דין, שממונם ליורשיהו, שאף על פי שאביו גרם לו סקילה, הרי הוא יורש כל נכסיו". הגאון רבי מאיר שמחה מדוונינסק, בעל ה"אור שמח" זצ"ל, ראה בדבריו של הרמב"ם הוראה, שאין לשלול מן ההורג את ירושת הנהרג, ואף מסוגייתנו הוא מביא הוכחה לכך, שהרי לדעת רבי יהודה אחאב נחשב כיוורשו של נבות, כמאמר הנביא "הרצחת וגם ירשת".

אולם, יש מהאחרונים שסוברים, כי אדרבה, הרמב"ם מבקש להשיענו, כי דווקא אביו של בן סורר ומורה יורש את בנו, מאחר שהוא פעל לפי דין תורה. אולם, רוצח אינו יורש את הנרצח. ואילו אליהו הנביא, שאמר לאחאב "הרצחת וגם ירשת", היינו: כפי שנראה לעיני בני אדם שירשת את ממונו ביושר, אך באמת, לא היה ראוי אחאב לרשת ממון זה.

דבר העורך

זגג בן זגג

כשהיו שואלים אותו לשמו, לא היה משיב 'אברהם יענקל', גם לא את שם משפחתו, אלא היה ממעך את חטמו ומפסוק: "זגג בן זגג", כאומר, אילולי אבי היה זגג, מן הסתם הייתי מתעלה למשרה רמה מזו, אך מה אעשה שעלי להמשיך במלאכתו של אבי. היו שטענו כי כוונתו להיפך, אילולי היה אבי זגג, גם למשרה זו לא הייתי זוכה. כך או כך, מיודענו פרנס את משפחתו מתיקון זוגיות שבורות ומתקנת זוגיות חדשות בבתים חדשים שהוקמו בכפר, מאורע נדיר למדי, יש להודות.

עוד מבית אבא זכר, כי בימות החורף יש לאגור מעות עבור ימות הקיץ ושיני סיבות לדבר. בימות החורף אנשים ממשמשים בחלונותיהם בכל שעה ושעה, והזוגיות מועדות לפרוענות. עם בוקר פותחים אותם לרווחה לנשום אוויר צח, ומידי מגיפים אותם בחזקה, כאומרים לסטור לרוח הצולפת בהם. לאחר זמן מה שבים ופותחים את החלון כדי סדק צר, על מנת לרענן את האוויר וחוזר חלילה. עיתים הרוח מתעתעת בהם, באנשים, מאיטה את שיעיתה, ולפתע הולמת בעצמה על החלונות, משיבה להם מנה אחת אפים, ומידי פעם נשמעים קולות התנפצות הזכוכית, הנדמים על הזגג כקולות נצחון. נצחון הרוח על החומר.

לא כן הם פני הדברים בימות הקיץ, כאשר החום שורה על הארץ, הרוח עפה לה למקום אחר, ואינה מראה את פניה. החלונות פתוחים לרווחה מתחילת הקיץ ועד סופו, ומעלים אבק.

לא זו בלבד, אלא שבימות החורף, הכל מזדרזים לחלות את פני הזגג, שיאות לבוא אל בקתתם ולתקן בה את הדרוש תיקון. מעוטי היכולת מנסים תחילה לסתום את הפרצה במשיכה בלה, אך

צעילוי נשמת

הרב **דוד יעקב הלוי אפלבוים** הי"ד

ובתו **נאוה** הי"ד

נלב"ע י"ג באלול תשס"ג

תנצב"ה

הנוצח ע"י

הר"ד **צבי ותמרה סנד** שיחי - ירושלים

צעילוי נשמת

מרת **טויבא ברמן** ע"ה

ב"ר אלעזר מאיר ז"ל

נלב"ע ט"ו באלול תשמ"ט

תנצב"ה

הנוצחה ע"י ידידנו הר"ד **יעקב (ז'ק) ברמן** ומשפ' שיחי

צעילוי נשמת

ר' **יואל שטרנטל** ז"ל

ב"ר יהודה נחמן ז"ל

נלב"ע י"ג באלול תשל"ט

תנצב"ה

הנוצח ע"י בנו ידידנו הר"ד **ברוך מרדכי** ומשפ' שיחי - ר"ג

לעילוי נשמת

הר"ד **גבריאל יצחק מי - זהב** ז"ל ב"ר אלעזר ישראל ז"ל

נלב"ע י"ג אלול תשע"ד **תנצב"ה**

הנוצח ע"י רעייתו **רבקה מי - זהב** בתדלחט"א וילדיו **מיכל מאיר ספי** ו**חגי** וב"ב

נר ה' נשמת אדם

בעל ה"צפנת פענח" (הל' מתנות עניים פ"ד סוף הל' י) מבאר, כי הלכה זו שרוצח אינו יורש את קורבנו, אינה דין תורה, כי אם קנס שהטילו על הרוצח.

דף מט/א היה לך להצילו באחד מאבריו

האם יש חובה להכנע לגחמותיו של רוצח במקום להורגו

הבה נפתח לרגע את דלתות ישיבת פונוביז' שבבני ברק ואת דלתות ישיבת קול תורה שבירושלים ונתבשר מניחוח תורתם של הגאונים רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, ראש ישיבת פונוביז', ורבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, ראש ישיבת קול תורה, על דברי סוגייתנו.

יום אחד ישב שמעון בביתו והסב לארוחת הצהרים. לפתע נפרצה דלת הבית. על המפתן עמד ראובן, עיניו בוערות, סכין גדולה בידו ואמר: "ידידי שמעון, באתי להרוג אותך! אולם, מחמת חיבתי אליך אציב בפניך אפשרות להמלט ממר גורלך - ברגע זה, חדל מאכילת ארוחת הצהרים! אם תעשה כן, אניח לך". שמעון המבוהל, הניח את ידו על קת אקדחו מתוך מחשבה לחסל בירייה אחת את ה"רודף" שניצב מולו, אך הוא נזכר בכלל המפורסם הנאמר בסוגייתנו, כי אין להרוג את הרודף אם ניתן למנוע ממנו לבצע את זממו על ידי פגיעה באחד מאבריו. לכאורה, חשב לעצמו שמעון, על פי אותו הגיון, עלי להשמע להוראתו של ראובן ולחדול מאכילתי, ובכך להציל אותו ממיתה, שהרי זו משמעותו המפורשת של כלל זה, שיש להציל את הרודף כאשר הדבר ניתן, הלא כן? לא! מדוע?

ראשי הישיבות מבארים, כי כאשר התורה קבעה שיש לנסות להציל את הרודף ממיתה, היא לא נתנה בכך כל היתר לניצול מחפיר של המאויים ברצח על ידי הרוצח, אלא הורתה, כי **במסגרת הפעולות להצלת המאויים ברצח** יש לצמצם את הפגיעה ברוצח עד למינימום האפשרי. וכשם שכל בר דעת מבין שהעומד במסלולו של הרודף כדי להורגו, אינו חייב תחילה לשלוף מכיסו צ'ק בסך של מיליון דולר כדי לנסות לשחדו לוותר על הרדיפה ועל ידי כך למנוע את הריגתו של הרודף, כך גם, אין שמעון צריך להכנע לגחמותיו של ראובן, כדי להציל את ראובן ממיתה. האם קבענו בשורות אלו, כי שמעון רשאי להרוג את ראובן משום שהלה כופהו להפסיק את ארוחתו? חלילה! שמעון רשאי להורגו משום שהלה מאיים לרוצחו נפש. אלא, שאין שמעון חייב להשתמש בדרך המילוט המוזרה שראובן הציב בפניו, ולפיקח, רשאי הוא להרוג את הרוצח. (עיי' "זכרון שמואל" סי' פ"ג, ו"מנחת שלמה" ח"א סי' פ"ג, ועיי"ש בראיות שהביאו לביסוס דבריהם).

[הגרש"ז אויערבאך זצ"ל מספר, כי הרצה את הדברים בפני תלמיד חכם אחד, אשר השיב לו, כי אם נרחיק לכת עם הנחה זו, נמצא את עצמנו עומדים בפני מצב, בו ניתן להציל רוצח באחד מאבריו, אך אין חובה לעשות כן! הא כיצד? נניח שראובן מציב את דרך המילוט הבאה בפני שמעון: "גדע את זרועי ואניח לך!" לכאורה, על שמעון להענות לבקשתו, האם אין זה פירושו של המילים "ניתן להצילו באחד מאבריו"? הרי במקום להורגו נפש, ייפגע אחד מאבריו הרוצח ובכך הוא יחדל להיות "רודף". אולם, לאור האמור, שהכלל "ניתן להצילו באחד מאבריו" נאמר במסגרת הפעולות להצלת המאויים ברצח בלבד, ועל המאויים ברצח אין כל חובה להכנע לדרשות הרוצח, רשאי שמעון להרוג את ראובן!

לפנינו, אם כן, מקרה של "רודף" שניתן להצילו באחד מאבריו, אך אין חובה לעשות כן! האומנם: הגרש"ז זצ"ל מותיר את הדברים בצריך עיון].

דף נו/א ואימא מברבז הוא

כתיבת שם ה' על פרוכת של ארון קודש

יהודי שהתגורר בארגנטינה ביקש לתרום פרוכת לארון הקודש בבית הכנסת שבו התפלל. כאשר ישבו עמו הגבאים ותכננו את מראה הפרוכת ואת הכיתוב שעליה, הביע התורם את רצונו, שעל הפרוכת יתנוסס הפסוק (משלי כ"ז) "נר ה' נשמת אדם", כאשר שם ה' יכתב ללא קיצורים, אלא במילואו. אלא, שכאשר הוזמנה המלאכה אצל אומן יהודי שומר תורה ומצוות, הוא הפנה את תשומת לבם לבעיה הלכתית חמורה שהגאון רבי מרדכי יעקב ברייש זצ"ל דן בה באריכות על פי דברי סוגייתנו, כלהלן.

אסור לנקוב את שם ה' במחט: דרך הרוקמים, לצייר את האותיות על גבי הפרוכת, ולאחר מכן הם רוקמים בחוט ובמחט לפי סימונים אלו. לכאורה, באופן זה אסור לרקום את שם ה', שהרי הרוקם נוקב במחטו את שם ה'! ומסוגייתנו עולה, כי אין לנקוב את שם ה', משום שהדבר נכלל באיסור של

האפילה והטחב הבוקעים מן השמיכה רוויית המים, מאיצים גם בהם להחיש את פעמיהם לבית הזגג.

ברם. בימות הקיץ, איש אינו מתעניין אם קבועה בהם זכוכית אם לאו.

אוהה שונה שבה אנו עוסקים, היה למיודענו די פנאי והותר כדי להסביר למי שעתידי להיות זגג בן זגג בן זגג, כי פרנסת הזגג מושתתת על שני מרכיבים, הרוח והקור. הרוח מטלטלת את תושבות העץ העתיקות, הנושאות בחירוף נפש את משא הזכוכית, מנערותן ממקומן, עד שהזכוכית מתנפצת, והקור מאיץ באנשים לתקנה במהרה. כך יש פרנסה.

בה בשנה, התרגש עליהם חורף מוזר, שהתקיים בו אחד מן התנאים בלבד. קרה איומה פשתה על הארץ. כפור שכזה לא היה זכור שנים רבות. זקני הכפר קפאו לעולמם בזה אחר זה ולא חלפו מחצית חודשי החורף, עד שלא נותר מי שיספר, כי זה מאה שנים לא היה כקור הזה. אך הכל ידעו זאת. דומה היה, כי גם הרוח החצופה נחרדה מפני הקרה, ודילגה על חבל ארץ זה, שבשוליו שכן כפרנו. איש לא העז לפתוח את החלונות. רוח לא נשבה בהם, ואף זגוגית לא התנפצה.

ימי החנוכה סיפקו לזגג מעט פרנסה, במכירת מספר זכוכיות לבתי החנוכה, אך המעות אזלו במהרה ומצבו היה נואש.

הוא בירר באיזו שעה מתפללים תפילת שחרית בבית הכנסת, והחל משתפך בתפילת משיב הרוח ומוריד הגשם, כאילו היה עובד אדמה. גשם, היה אומר בליבו, לא כל כך משנה. אבל רוח, רבונו של עולם משיב הרוח, לילה אחד בלבד השב רוח אדירים על פני הכפר. רק פעם אחת.

כלום. גשם, נשיאים, ורוח אין.

במר ייאושו החליט, כי הגיעה העת לעשות את אשר לא רצה לעשות. רגשות חרטה עזים פעפעו בו עוד בטרם עשה דבר, אך באותה שעה הוא לא ידע, עד כמה עתיד הוא להתחרט.

בראש מורכן הוא נכנס לצריפו של שוטה הכפר. לאחר שווידא כי איש אינו מבחין בו, סגר את הדלת הרישית והתיישב באיטיות על כסא. באתי לעשות איתך עסק. אתה יודע, אני צריך עבודה, בלי עבודה... כן, המשיך השוטה, בלי עבודה אין חיים. כן, הנהן הזגג, אתה יודע משהו, מי אמר שאתה שוטה? ובכן, אתה, לחש ופזל בעיניו לעבר הדלת, תצא בלילה עם קורנס, ותנפץ זגוגיות. בבוקר הם ירוצו אלי שאתקן את הזכוכיות, לי תהיה עבודה ולך אתן פרוטה עבור כל זכוכית שאתקן. בנוסף לכך, בכל פעם שתזדקק לשירותי זגג בבקתתך, הזמן אותי, ללא תשלום, אמר וטפח בחיבה על כתפיו של השוטה.

הבחירה בשוטה היא המוצלחת ביותר, חשב בשעה שיצא מן הבקתה. אם יתפסו אותו בשעת מעשה, איש לא ישאל אותו מדוע הוא עושה כן. שוטה.

אתא לילה. מזה שבועות ארוכים לא ידע הזגג שינה עריבה שכזו. מחר בבוקר תבוא הרווחה. מבעד ערפילי השינה עלו באזניו קולות רחשים של זגוגיות מתנפצות, והם דמו עליו כצלילי מוסיקה עריבה. יש עבודה.

לפנות בוקר שני עננים עמוסי חשמל, מים ואנרגיה, נחבטו בעצמה זה בזה, ברק האיר את העיירה והרעם האדיר שבא בעקבותיו היווה אות פתיחה מרהיב לגשמי הזעף שירדו בשטף על בני הכפר.

הלום שינה, כשחיוך על פניו, הספיק מיודענו לדמיין את פניהם של בני הכפר, האצים לחפשו תוך כדי שהם מדשדשים בשלוליות הגשם, כשלפתע, גוש קריר ניחת על גשר אפו. הוא לא התעורר, רק הסתובב, וגשמי ברכה מילאו את משכבו.

הוא התעורר באחת, טרוף נשימה, בעוד אשתו וילדיו, שנרטבו עד לשד עצמותיהם, החלו צווחים בערבוביה. חדל אונים ורפה כתפיים פלבל בעיניו אל מול חלונות ביתו נטולי הזכוכית. השוטה ניפץ את זכוכיותיו שלו. בעודו יורה ברכות על השוטה,

העלה על עצמו את בגדיו במהירות הבזק, ומתח את רגליו בריצה חפוזה לבקתתו של השוטה, דרך אותן שלוליות שבחלומו ראה את בני העיירה מדשדשים בהן בדרכם אליו...

איך שגלגל מסתובב. **בקתתו** של השוטה הוצפה באור יקרות. התנור הוסק בגזרי עצים עבים, והשוטה ישב על האח, מכורבל בשמיכת פוך עבה, כוס וותחין בידו האחת, והקורנס בידו השנייה. קור אימים שרר בבית. השוטה ניפץ גם את הזוגיות של בקתתו.

הוא לא מצא מלים. אתה שוטה? אני שואל אותך! דעתך השתבשה עליך לחלוטין??? לא מצאת מה לעשות, רק לשבור את הזכוכית של הבית שלי ואת החלונות של הבקתה שלך? הוא לא התאפק, וחבט קלות על קדקדו של השוטה.

- **תראה**, השיב השוטה, שכלל לא שם לב לחבטה, אולי אתה חושב שאני שוטה, אבל אני עשיתי חשבון. - **חשבון**. בטח.

- **עשיתי** חשבון, אתה צריך עבודה, נכון? - **נכון**, נהם הזוג.

- **נהה**, אתה מתחיל להסכים איתי, המשך השוטה ועידוד נמשך בקולו. ובכן, בשעה שעמדתי ליד ביתו של הקצב וכמעט ניפצתי את שמשותיו, לפתע עלתה בליבי המחשבה, הלא הקצב בעל קשרים הוא. ומי יתקע לידך כי הוא יתקן את זוגיותי דווקא אצלך? אה? הרים השוטה את קולו בשביעות רצון, אולי הוא יחליט להבהיל הכפרה את הזוג מן העיר הגדולה. משחשבתי על כך נפלה רוחי, ולא עוד, ולא שבאונו הרגע ממש, נטרקה דלת בביתו של הקצב, וחלחלה אחזתני, מה יעשה לי הקצב בכלי מלאכתו, אם יתפסני עם קורנס ליד חלון ביתו. **אצתי** רצתי לבקתתי, חשבתי עמוקות ומצאתי פתרון. אני אנפץ את הזוגיות שלך! כך אפתור את שתי הבעיות. איש לא יצעק עלי, שהרי אתה ביקשת זאת במו פיך, וכמו כן, לך תהיה עבודה! אתה בוודאי לא תלך לזוג אחר... למה אתה עצוב? **הזוג** נותר מסומר למקומו בעוד השוטה ממשיך ללהג. כשחזרתי לכאן נזכרתי בהבטחה שלך לתקן לי את חלונותי אם הם יישברו, ובה בעת עלתה בליבי המחשבה, כי 'זה נהנה זה לא חסר', אפילו 'זה נהנה זה נהנה', אתה נהנה לעבוד, ואני אקבל חלונות חדשים. אתה מבין, כל כך פשוט... למה אתה כועס?

זגגנו התיישב על הקרקע והחל ממרר בככי. הטיפשות של השוטה עלתה על כל דמיון. בעיקר יצא מכליו למראה הרצינות שבה הרצה השוטה את דבריו. השוטה לא הרפה ממנו. תסביר לי מה לא טוב. תמיד אני מבקש את זה מאנשים, וכך אני לומד לא לעשות זאת פעם נוספת.

הזגג תלה בו עיניים רחימיות, חפן בידי הגדולות את פניו של השוטה, נענע אותו קלות והסביר לו: אני זקוק לעבודה? תגיד לי, מה אתה חושב? אני צריך את התוצאה - את הכסף, אם אתה מסדר לי עבודה בלי תוצאה, מה יש לי מזה. **השוטה** טפח על מצחו שוב ושוב, אבל לא הבין - עבודה זו עבודה, מה הוא רוצה?...

★ ★ ★

העבודה אינה המטרה. התוצאה היא המטרה. **זו** הסיבה שעשרות אלפי אנשים קוטעים את סדר יומם, בבוקר, בלילה ובצהריים, ומפנים זמן כדי לקבוע עיתים לתורה.

שאם יעבדו בלי להגיע לתוצאה, לשם מה העבודה?

המעוניין לזכות את הרבים בספור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

מחיקת שם ה'. אמנם, אין הוא נוקב את כולו, כי אם חלק ממנו, אך מכל מקום, מדרבנן ודאי אסור הדבר [דעת הנודע ביהודה" שו"ת סי' קס"ט, שאיסור זה הוא מדרבנן. אך דעת הרמ"ע מפאנו, הובאו דבריו בתשובת מהר"ש ח"ב סוסי"ט ז', שאיסור זה מהתורה הוא, ככל חצי שיעור האסור מן התורה].

הרוקם נכד מכסה את ציור שם ה': מלבד איסור זה המתעורר בעת רקימת שם ה', התעוררו שאלות חמורות נוספות בבית המלאכה שבבואנוס איירס. וכגון, מאחר שבעל הבית צייר את האותיות, ולאחר מכן פועלים נכריים היו רוקמים לפי סימנים אלו, הרי שהם מכסים ברקימתם את כתיבתו. והנה, מאחר שהם אינם יודעים את לשון הקודש, אין להתייחס לאותיותיהם כאל שם ה'; שהרי אין כוונתם לכתיבה כלל. יוצא, איפוא, כי הוא יורה לעובדים שבמפעלו לכסות ולמחוק את שם ה' שנכתב על ידו!

כדי שלא להכנס לספקות וחששות הלכתיים אלו ואחרים רבים נוספים, בעל ה"חלקת יעקב" (שו"ת יו"ד סי' קנ"ו) הציע, כי כאשר האומן יצייר את האות ה' הוא יכתוב במקומה את האות ח', ולצד האות יסמן לפועל הנכרי עד היכן לרקום.

דף נו/א והשני אומר אף אני כמוהו

נוסח מקוצר להפרשת תרומות ומעשרות

כידוע, הפרשת תרומות ומעשרות היא פעולה מורכבת. תחילה, יש להפריש תרומה. לאחר מכן יש להפריש מעשר ראשון ומן המעשר ראשון יש להפריש תרומת מעשר. כמו כן יש להפריש מעשר שני ולפדות מעשר שני ורבעי. עקב מורכבות הפעולה, הוכן נוסח מיוחד לאומרו בעת הפרשה. אלא, שרבים אינם בקיאים בנוסח זה, ועל כן, אדם הבא להפריש תרומות ומעשרות ונוסח הפרשה אינו בידו, עליו להזהר מאד מ"אילתור" נוסח עצמאי משלו, שמא לא יפרשו התרומות והמעשרות כראוי.

ה"חזון איש" זצ"ל ("חזון איש" דמאי סי' ט"ו ס"ק ו') כותב רעיון חדשני להפליא, שלא הוזכר על ידי הפוסקים האחרים: "מי שיש לו נוסח כתוב להפרשת תרומות ומעשרות על פי חכם, והוא בדרך ואין בידו הנוסח ואינו בקי להפריש, יקח יותר מאחד ממאה [1%+] ויאמר שיחול הכל כמו שכתוב בנוסחו כדת" ודיו! היינו: המבקש להפריש תרומות ומעשרות יאמר, כי הפרשה תחול כפי שכתוב בנוסח המצוי בביתו.

שתי ראיות מביא ה"חזון איש" לחידושו זה. האחת מן ההלכה והשניה מסוגייתנו. הראייה מן ההלכה מתבססת על דברי הרמ"א ("שולחן ערוך" אבה"ע סי' ל"ח סעי' א') הכותב, כי הרוצה להתנות תנאי כדת וכדין, רשאי לומר בקצרה, שתנאו יחול "כתנאי בני גד ובני ראובן", הלא הוא "אבי התנאים", שממנו נלמדו הלכות תנאים. הרי לנו, כי די בציון הנוסח הכתוב במקום מסויים, ואין צורך לאומרו בפרוטרוט. הראיה הנוספת היא מסוגייתנו, בה מבואר, כי כאשר עדים מעידים שפלוני ניאץ את שם ה', אין כל אחד ואחד מהם צריך לומר במפורש את אשר שמע, אלא די בכך שהראשון מעיד, והעדים הנוספים אומרים "אף אני כמוהו".

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א ("תשובות והנהגות" ח"א סי' תרס"ז וח"ד סי' רנ"ח) מעיר, כי אין אמירה מקוצרת זו מועילה אלא למי שמבין את ענייני הפרשה והחילול. אולם, מי שכלל אינו מבין מה הוא עושה, אין מועילה לו הפרשה מעין זו, והרי הוא כעד שיאמר "אף אני כמוהו" ואינו יודע מה אמר הראשון...

לעילוי נשמת
מרת לונה כהן ע"ה
 בת רחל ע"ה נלב"ע י"ג באלול תשס"ב
תנצב"ה
 הונצחה ע"י בנה שיחי'

לעילוי נשמת
מרת צירל פולק ע"ה
 ב"ר יוסף הקש ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשל"ח
תנצב"ה
 הונצחה ע"י
 משפחות פולק, מי זהב וקרפין שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ד אברהם אביש פייר ז"ל ב"ר משה מנחם ז"ל נלב"ע י"ד בתשרי תשס"א
 ומרת **עדינה טובה ע"ה** ב"ר יעקב צבי הכהן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשס"ח **תנצב"ה**
 הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

פנינים

דף מט/א מה מדבר מופקר לכל אף ביתו של יואב מופקר לכל

כשהעניים השתלטו על הבית...

סיפר הגר"ז מבריסק זצ"ל על אביו הגר"ח זצ"ל: **בביתו** היה סמובר גדול ולידו תמצית תה. עניי בריסק אוספים היו לחם יבש, ובאים לביתנו לאכול את לחמם יחד עם התה שלנו. כשסיימו את ארוחתם היו נשכבים שם במיטות, ופעמים רבות באתי הביתה ומצאתי את מיטתי תפוסה. מה עשיתי? קיבצתי לי מספר כסאות כדי לישון עליהם. אבל, הללו עוד באו בטענות, על כי לקחתי להם את כסאותיהם...

חתנו, הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, הצביע על סוגייתנו כמקור להנהגה זו: "מה מדבר מופקר לכל, אף ביתו של יואב מופקר לכל", פשוטו כמשמעו... ("באר מרים").

דף נא/א פנוי הבא על הפנויה

מיהו פנוי

לכאורה, מאי נפקא מינה אם הלה היה נשוי או פנוי? (עיי' תוס' ביבמות סא/ב ד"ה "פנוי").

מטו ביה מדרשא משמו של בעל ה"דרכי דוד": אין הכוונה כאן לאדם שאינו נשוי, אלא לדברי הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פ' כ"ב הל' כ"א), שאין מחשבת עריות שורה אלא בלב הפנוי מן החכמה...

הפרשת תרו"מ ממשקה תוסס: ה"חזון איש" מסר כי אמירה מקוצרת זו כשרה היא לכתחילה, אך אין לתלמיד חכם לנהוג כן באופן קבוע, כי יש בזה משום "שכחת התורה ומיעוט ההתעסקות בה". אלא, שהגר"ח קנייבסקי שליט"א העיר, כי לעיתים עדיפה הפרשה זו על פני ההפרשה השגרתית. כגון, כאשר אדם מבקש להפריש תרומות ומעשרות ממשקה תוסס. שכן, המפריש קובע מקום למעשר ראשון בצד צפון של הכוס, ולמעשר שני הוא קובע מקום בצד דרום של הכוס. כאשר הוא מפריש בנוסח הרגיל, יתכן מאוד שעד שהגיע להפרשת מעשר שני כבר נע המשקה ממקומו, והמפריש עלול להחיל את ה"מעשר שני" על אותו משקה שהופרש כמעשר ראשון. לעומת זאת, ההפרשה בנוסח הקצר מחילה את הכל בשברירי שניות, ולפיכך, במקרה זה, היא עדיפה ("דרך אמונה" תרומות פ"ג הל' ט' ב"באור ההלכה" ד"ה "מקום" ועיי"ש עוד).

דף נב/א אמר לו נדב לאביהוא...

שתיקה כהודאה

בגמרתנו מסופר: "וכבר היו משה ואהרן מהלכין בדרך ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן. וכל ישראל אחריהן, אמר לו נדב לאביהוא אימתי ימותו שני זקנים הללו, ואני ואתה ננהיג את הדור? אמר להן הקדוש ברוך הוא: הנראה מי קובר את מי".

לא נאמר בגמרא שאביהוא דיבר אף הוא. נדב הוא שאמר, ואף על פי כן נענשו שניהם, כי שתיקה - כהסכמה.

בכר, אומר החיד"א, מוסבר מדרש פליאה האומר, כי כשראה איוב את מיתת נדב ואביהוא אמר (איוב לז/א): "אף לזאת יחרד לבי".

שלושה היו באותה עצה של "הבה נתחכמה לו", אומרים

חז"ל (סנהדרין קו/א). "בלעם שייעץ - נהרג, איוב ששתק - נידון בייסורים, ויתרו שברח - זכו בני בניו לישב בלשכת הגזית".
איוב סבר, כי בשתיקתו נפטר מן העונש. אולם כשראה את מות נדב ואביהוא, חרד הוא עד מאוד ... ("פתח עיניים" ועיי' "מראית העין").

דף נג/א והמכשף

זה כנגד זה

לדברי הגאון מוילנא, אין כישוף בזמנינו. בהקשר לכך הוא מביא את הפסוק (הושע ג/ד) "ואין אפוד ותרפים". היינו: כאשר אין "אפוד" - כח הקדושה, גם אין "תרפים" - כוחות הטומאה (אורות הגר"א).

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

